

dalmi szokások hatottak Balassira, és még rengeteg érdekességet. Csörsz Rumen István írása is tartogat kellemes meglepetéseket a verstan iránt nyitottabbak számára. Ennél az írásnál talán úgy érezhetjük, hogy inkább tudományos művet forgatunk, mintsem ismeretterjesztőt. Biztos kézzel kalauzol minket a strófák világában, fennmaradt tabulatúrák, népdalok szerkezeteit vetve össze Balassi-versekkel. Pálffy Géza munkájából pedig kiderül, milyen elvek alapján szerveződött és hogyan alakult a költő korában – és később is – a török elleni határvédelmi rendszer.

A humor – főleg a szexuális tartalmú – még a sötétnek titulált középkori időkben is egyik éltető eleme volt az emberiségnek. Akárcsak Balassi korában. Kőszeghy Péternek (akiről egyébként tudnivaló, hogy nem „csak” Balassi-kutató irodalomtörténész, hanem a könyvet megjelentető Balassi Kiadó igazgatója is) a kötetben közölt másik írásából megtudhatjuk, hogy a *Szép magyar komédia*, Balassi egyetlen színpadi műve milyen rejtett és kevésbé rejtett poénokkal operál. Az olykor kódoltnak mondható megfogalmazás, a számos áttétel megfejtése után még több pajzán vagy legalábbis érdekes részre bukkanhatunk az egyébként is vérbő komédiában. (De azért az is kiderül, Balassi ennek ellenére visszafogottabb volt, mint a mű eredeti szerzője, Castelletti.)

A pazar kiállítású könyvet annyi szép illusztráció – dokumentáló fénykép, metszet, térkép stb. – díszíti, hogy bizvást vehetjük képes albumnak is.

CSALA BERTALAN

(*Balassi Kiadó, Budapest, 2004, 120 oldal, 2500 Ft*)

GROZDICS KÁROLY:

Kincs

Pap, író, bankár, politikus, kereskedő, utazó, mecénás...

Hagyományos életrajz, hagyományos eszközökkel, de nagyon is aktuális problémákkal. Ha másért nem, egy papi pálya eredményeinek és buktatóinak felmutatásával válhat hasznára olvasóinak.

Az 1867-ben Felsőőrön, egy kovácsmester és borkereskedő fiaként született Kincs Istvánt a győri szeminárium elvégzése után, 1891-ben szentelték pappá. 1895-től Kőszegen káplán lett, élete a későbbiekben ehhez a városhoz kötődött. Négy évvel később, az addigi plébános halála után a város képviselő-testülete, mint kegyúr, őt választotta plébánossá, az év végén pedig városi képviselővé is; a testületnek egyébként, mint virilis, korábban már tagja volt. A következő évben létrehozta a Kőszegi Bortermelők

Önsegélyző Pinceszövetkezetét. 1901-ben néppárti programmal indult az országos képviselő-választáson, de alulmaradt. „Politikai aktivitása a továbbiakban sem csökkent, de az általa képviselt célokért harcolva inkább arra törekedett, hogy másokat »csatasorba« állítsa, s a háttérből, mint szervező szolgálja »keresztény-gazdasági« programját.” 1906-ban éppen ennek megvalósítására hozta létre a kőszegi Autonóm Hitközséget és Hitelszövetkezetet. Közéleti szereplését, gazdasági tevékenységét a városon belül nem követte mindig elismerés, a kötet számtalan kétes esetet, ügyletet, személyes ellentétet ismert. (Elég itt a kőszegi Kincs-villa keletkezésére utalni.) Ezek éppen úgy kapcsolatban álltak hitéleti, mint pénzügyi tevékenységeivel, melyek nyilvánvalóan mások érdekeit sértették; ma már persze igen nehéz a kölcsönös ellentétek mögötti valóság kibogozása. Mindenesetre a közölt dokumentumok, levelek érdekfeszítő, bár nem mindig felemelő képét adják egy kisváros értelmiségi, hatalmi és gazdasági torzszalkódásainak. 1921. november elején féléves missziós (és pénzügytörő) körútra indul az amerikai magyarok közé. 1922 nyarán létrehozta az Americanum irodalmi és nyomdai részvénytársaságot, amely saját műveinek (is) kiadója és újrakiadója lett. A következő években, mint korábban, részt vett a he-

lyi politikai életben, bár a harmincas évek közepétől egészsége romlásával párhuzamosan egyre visszafogottabban. Nyugdíjazási kérelme, illetve utódjának kijelölése, valamint az ezzel kapcsolatos újabb városi bonyodalmak napjaink hasonló nehézségeivel rimelnek.

Már igen fiatalon jelentkezett szépirodalmi alkotásokkal, versekkel, novellákkal, később színpadi művekkel, melyek azonban sem formában, sem hangvételben nem léptek túl a helyi valóság, a történelmi múlt direkt vagy idealizáló ábrázolásán; írásainak nagy száma eleve nem tette lehetővé egy-egy téma művészi kiérlelését. Tagadhatatlan azonban, hogy életében volt olvasótábor, melyre éppen azért gyakorolt nem csökkenő hatást, mert számukra felismerhető alakokat és helyzeteket örökített meg. Igen szerteágazó gazdasági, szervezői és irodalmári tevékenységét természetesen plébánosi munkája, elfoglaltságai mellett folytatta. E típus nem volt egyedi jelenség: Babits Mihály is megörökített hasonló személyiséget *Kártyavár* című regényében.

Nehéz kérdéseket feszeget a szerző, némiképp ellenpontozó megfogalmazásainak is köszönhetően, Kincs István egykori kőszegi apátplébános életútjának feltárásával. Vajon mennyit ér egy ember életében és mennyit halála után? A földi lét, mely külső állomásaiban sikeres, utóbb megmutatja-e cél és

eszköz viszonyát? Egy-egy régió jelentős szereplői életükben önkörükben maradvá ideig-óráig formálhatják ugyan a környezetüket, de meddig terjedhetnek a kollektív emlékezetben ezek a helyi színek? Az alcímekben is jelzett, sokhivatású Kincs István élete tanulságaként sem lehet kikerülni a kínzó dilemmát: valóban az egyház papjainak kell megtalálniuk azokat a forrásokat, amelyek a hívek gondozásához és a Hivatal működéséhez szükségesek, avagy fordítva: a hívek adománya az egyházi tevékenység alapja?

Mi az Egyház (és igaz sáfárainak) feladata a 21. században: szolgálatni vagy szolgálni?

BUDA ATTILA

(*Akó Kiadó, Budapest, 2004, 237 oldal, ármegjelölés nélkül*)

**Zárt, bizalmas,
számozott II.
Irodalom-, sajtó- és
tájékoztatáspolitikai 1962–
1979 (Dokumentumok)**

Nagyon nehéz erről a dokumentumkötetről írni. Egyrészt mert a forráskiadvány mint műfaj nem recenziora termett. (A szövegközlés elvei nagyjából tisztázottak, és a kö-

tet belesimul a hagyományba, ebből a szempontból jó.) Másrészt kifejezetten nehéz *erről* a kötetről írni, merthogy igen mocskos dolgok szerepelnek a repertoárban.

A kötet tematikai tagolásban tallóz az 1962–1979 közötti korszak irodalom- és sajtópolitikájára, valamint a külpolitikai propagandára vonatkozó dokumentumokból. A közölt dokumentumok által bemutatott korszak irodalompolitikai problémáját – az MSZMP szempontjából – Aczél György kiválóan összefoglalta egyetlen mondatban: „A mi területünkön az 56 utáni aránylag egyszerű korszak (amikor betiltani vagy engedélyezni kellett csak) után ez lesz a legbonyolultabb dolog.”

Irodalom- és tájékoztatáspolitikáról szól ez a könyv, hiszen – lassan kibontakozik a kép – *kultúr*politikáról a Kádár-rendszer évei alatt nem igazán beszélhetünk. A többi művészeti ágat egyszerűen nem értették vagy annyira réteg-műveltségnek tekintették, hogy nem tartották veszélyesnek. Így viszont „politikáról” sem beszélhetünk: pusztán a szereplőket (művészeket) ismerték, és ez alapján tiltottak és engedélyeztek, de inkább csak sodródtak.

De szembe kell néznünk önmagunkkal is, mert a kötet dokumentumai alapján kénytelenek vagyunk túllépni azon az elgondoláson, amely az aczéli (az is egyre sejtetőbb, hogy ebben az időszakban sokkal inkább